

Skadeinsekter i höstraps i Västsverige under hösten

Uddevallakonferensen 2016

Lars Johansson

Jordbruksverkets Växtskyddscentral Skara

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

2016-01-21

Innehåll

- ❑ Förväxlingsrisker
- ❑ Skadeinsekter i höstraps under hösten
  - Rapsjordloppa
  - Kålbladstekel
  - Blåvingad och fyrtandad rapsvivel
  - Lilla kålflugan

Förväxlingsrisker

Rapsjordloppa

Rapsfjäril

Kålbladstekel

Åkersnigel

Forts. förväxlingsrisker

Rapsjordloppa

Blåvingad rapsvivel

Fyrtandad rapsvivel

Lilla kåfluga – en ny skadegörare i våroljeväxter - även av betydelse i höstraps?

Skillnad på "loppor" och "loppor"

Rapsjordloppa
Psylliodes chrysocephala

Jordloppor i våroljev växter
Phyllotreta spp.

Rapsjordloppa

Fullbildad insekt

- 4-5 mm lång
- glänsande blåsvart
- huvud o ben rödbruna

Larv

- blir ca 7 mm lång
- gulvit med mörk punkt-teckning på ryggen
- mörkt huvud
- 3 par bukfötter

Rapsjordloppans biologi

- Inflygning till nysådd höstraps i augusti/september
- Äggläggning i jorden nära plantorna
- Äggkläckning efter ca 20 dagar
- Nykläckta larver äter sig in i plantorna
- Larver övervintrar i bladskaft och i nedre delen av stjälken
- Under 3 °C avstannar aktiviteten, larverna dör vid ca -12 °C
- Förpuppning i jorden i maj
- Nya fullbildade rapsjordloppor kläcks i juni
- Sommarvila

Rapsjordloppa - bekämpningströsklar

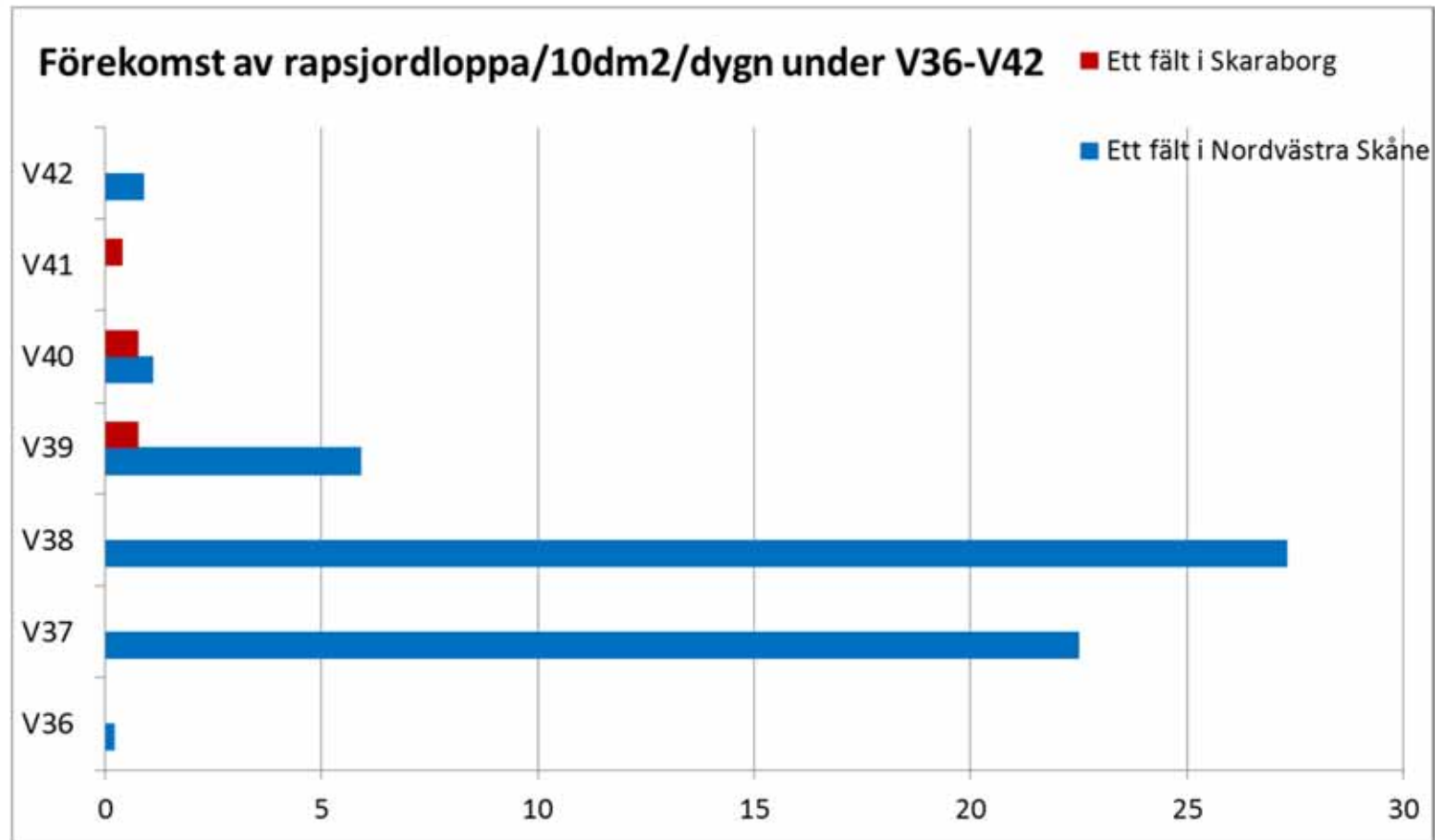

Riktvärde för gnagskador: mer än ca 10 % uppäten bladyta

Larvskador: 50-100 rapsjordloppor/10 dm² skålyta i ackumulerad fångst under 3 veckor
(tidigare gjordes även avräkning av antalet fullbildade rapsjordloppor nattetid med hjälp av ficklampa)

Exempel på förekomst av rapsjordloppa ett fält i Skåne och ett i Skaraborg under 2015

Bevakning av rapsjordloppor med av hjälp gulskålar i höstraps

Område	År	Antal fält	Andel fält över bekämpningströskel, %
Skåne	2015	20	60
Skåne	2014	19	84
Östergötland	2015	4	25
Östergötland	2014	4	25
Västergötland	2014	5	0
Västergötland	2015	7	0

Kålbladstekel

Fullbildad stekel

- Liknar en fluga
- 7-9 mm lång
- Orangegul bakkropp
- Svart huvud med mörka antenner

Kålbladstekel

Kålbladstekel - livscykel

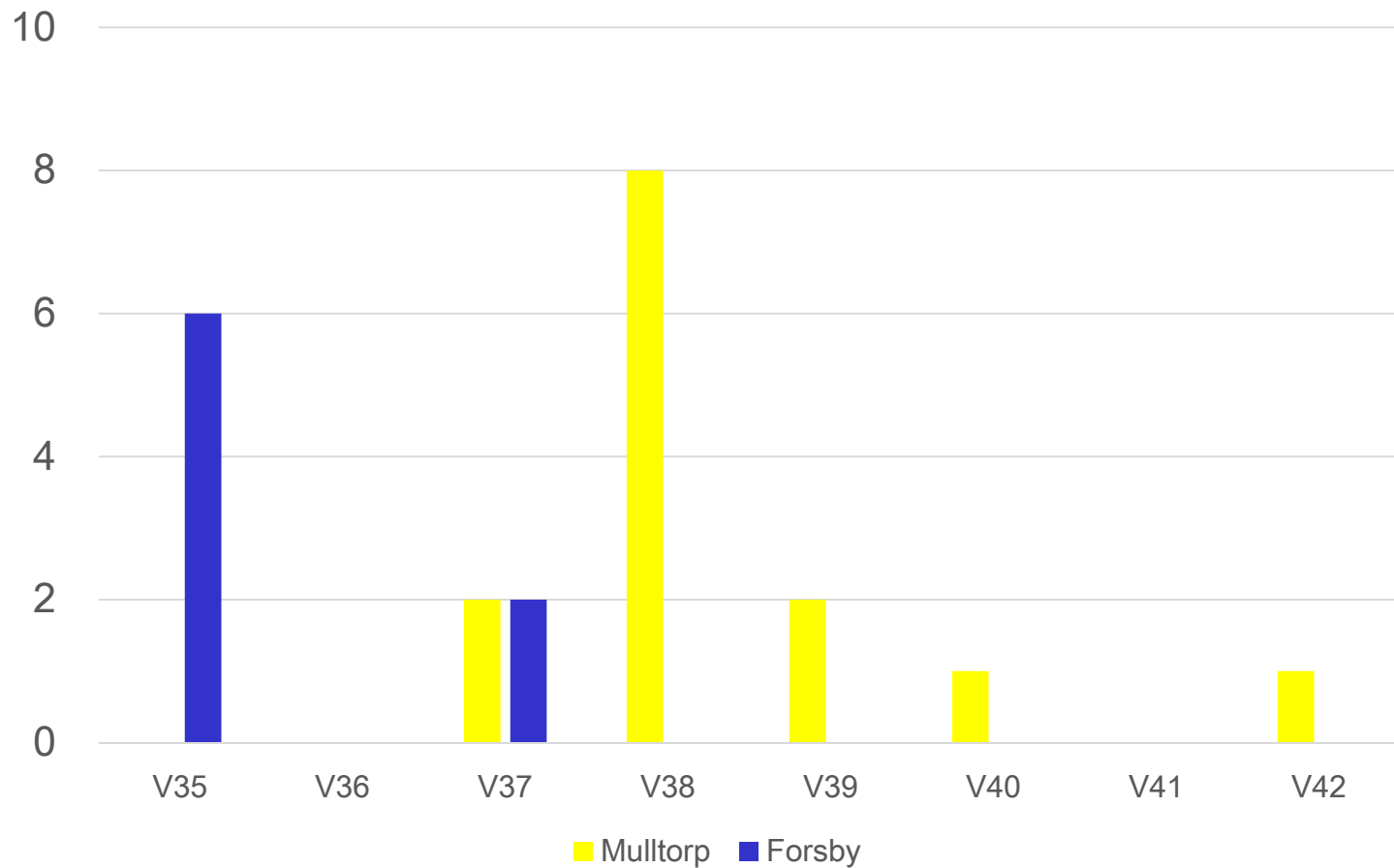
- Två generationer per år
- Ägg läggs på bladens undersida
- Nykläckta larver är ca 2 mm långa och ljus grågröna
- Efter 3-4 veckor 15-17 mm långa med sammetsvart rygg med en ljus strimma på var sida, mycket glupska

Provisorisk bekämpningströskel: 1 larv per planta

Kålbladstekel i två fält 2015 gulskålfångster, antal steklar/vecka

Rapsvivelar i höstraps

Blåvingad rapsvivel

Fyrtandad rapsvivel

Blygrå rapsvivel

Blåvingad och fyrtandad rapsvivel livscyklar

Blåvingad rapsvivel

- inflygning till höstrapsen i sept. – okt
- äggläggning på blad o bladskaft under feb-mars
- kläckning efter 7-9 dygn
- larver gnager sig in i stjälken
- larvutveckling 4-5 veckor
- förpuppning i jord
- vivlarna kläcks i juli
- sommarvila i barr- /lövskog
- vilan bryts i början av sept.

Fyrtandad rapsvivel

- till höstrapsen i april (ca 15°C)
- äggläggn. börjar efter en mån.
- kläckning efter 5-7 dagar
- larver gnager sig in i stjälken
- ibland minor på bladen
- larvutveckling 3-4 veckor
- puppstadiet ca 2 veckor i jord
- vivlarna kläcks i juli
- övervintring i skogsdungar

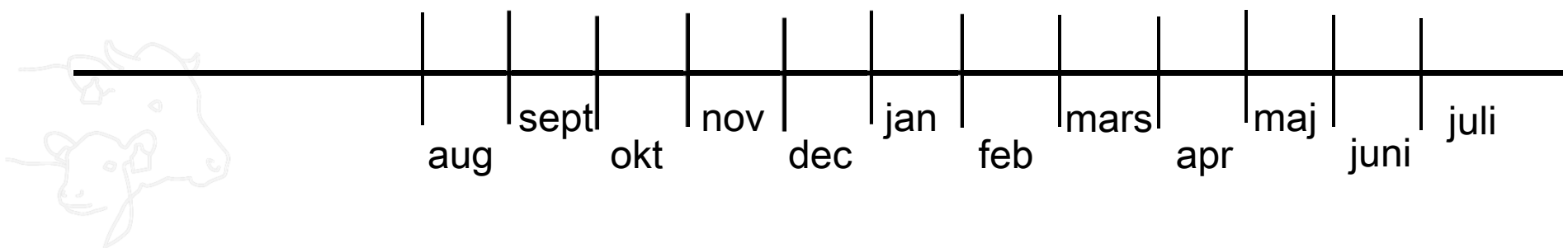
Tidsrymd när larver av vivlar och rapsjordloppor finns i fält

Rapsjordloppa -----

Blåvingad rapsvivel -----

Fyrtandad rapsvivel -----

Larver som minerar stjälkar

Rapsjordloppa

Blåvingad rapsvivel

Fyrtandad rapsvivel

Angreppsklasser och beräkning av index, stälkskador av vivellarver

Angreppsklasser:

- Klass 1: inget angrepp
- Klass 2: svagt angrepp. Större delen av mörken oskadad, endast någon enstaka larv
- Klass 3: måttligt angrepp. Kraftig missfärgning av mörken, dock inte ut i stödjävännaden.
- Klass 4: starkt angrepp. Hela mörken förstörd på minst 2-3 cm längd. Skador även på kär- och ledningsvävnad.

Beräkning av angreppsindex:

$$\begin{aligned} & \% \text{ starkt angripna stälkar} \\ & \% \text{ måttligt angripna stälkar} \times 0,5 \\ & + \% \text{ svagt angripna stälkar} \times 0,25 \\ & = \text{index} \end{aligned}$$

Bekämpningströskel saknas

Inventering av skador av blåvingad rapsvivel, Östergötland

År	Antal fält	Inget angrepp, %	Svagt angrepp, %	Medel angrepp, %	Starkt angrepp, %	Index	Antal larver/stjälk
1974	6	12	57	26	5	32	
1976	6	20	67	11	2	24	
1981	11	55	43	2	0	12	
1989	37	36	35	26	3	25	2,1
1990	32	9	64	21	6	32	6,2

Försök med bekämpning av blåvingad rapsvivel

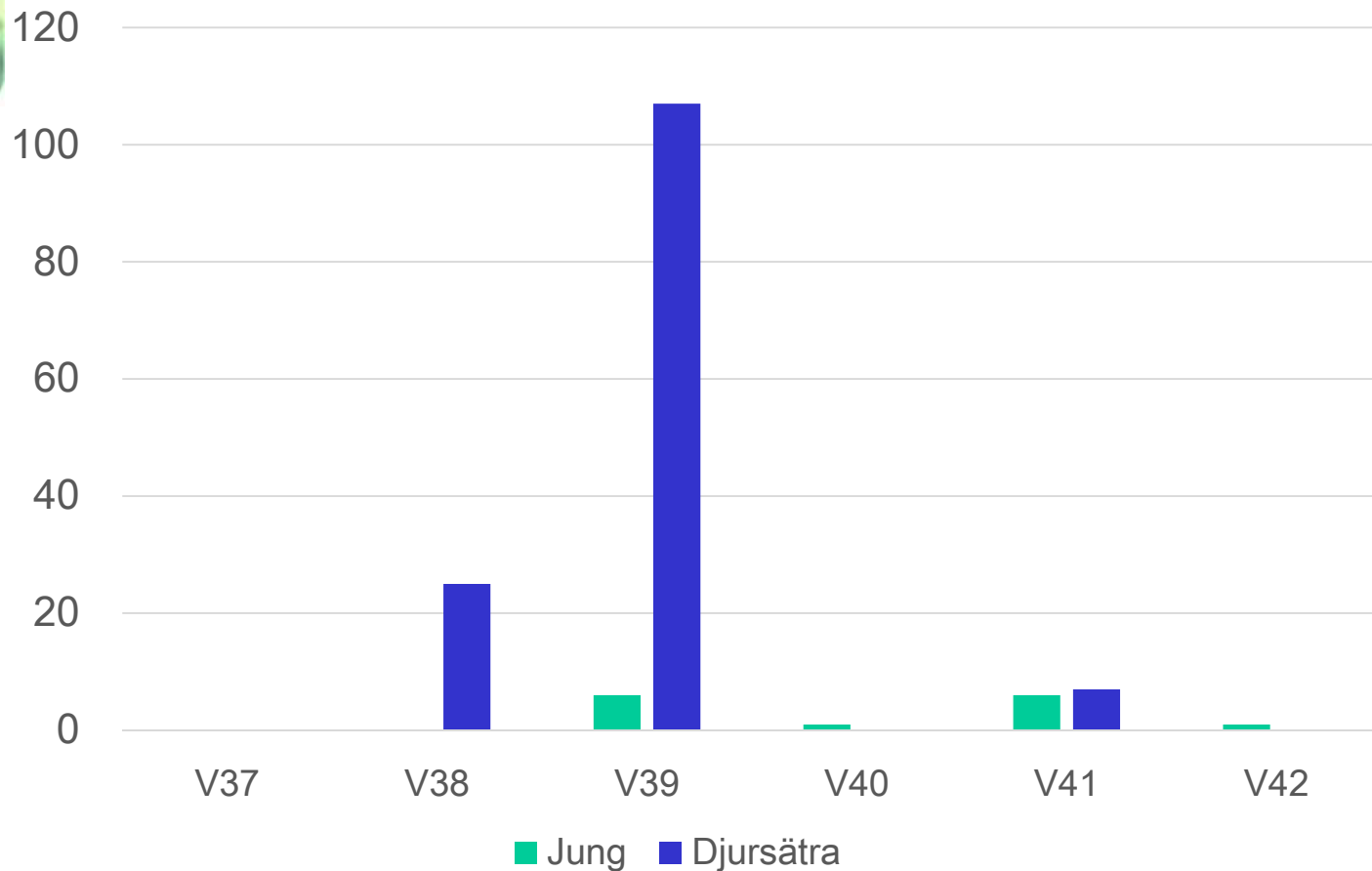

Behandling	1989 Skörd	1989 Angreppsindex	1990 Skörd	1990 Angreppsindex
Obehandlat	3690 (100)	28,8	3780 (100)	34,9
Decis, okt	3700 (100)	1,7	3910 (103)	16,1
Decis, mars	3660 (99)	7,9	3910 (103)	14,5
Decis, okt+mars	3800 (103)	4,2	3970 (105)	11,8
Antal försök	3 E-län		4 E-län, 1 C-län	

Blåvingad rapsvivel i två fält 2014

fångster i gulskål, antal/vecka

Lilla kåflugan

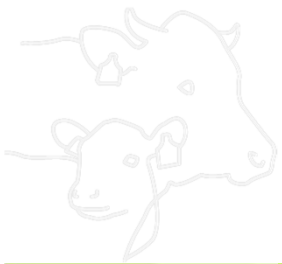
Foto: Ulf Nilsson, SLU

Lilla kåflugan

Ägg

Lilla kålflugan

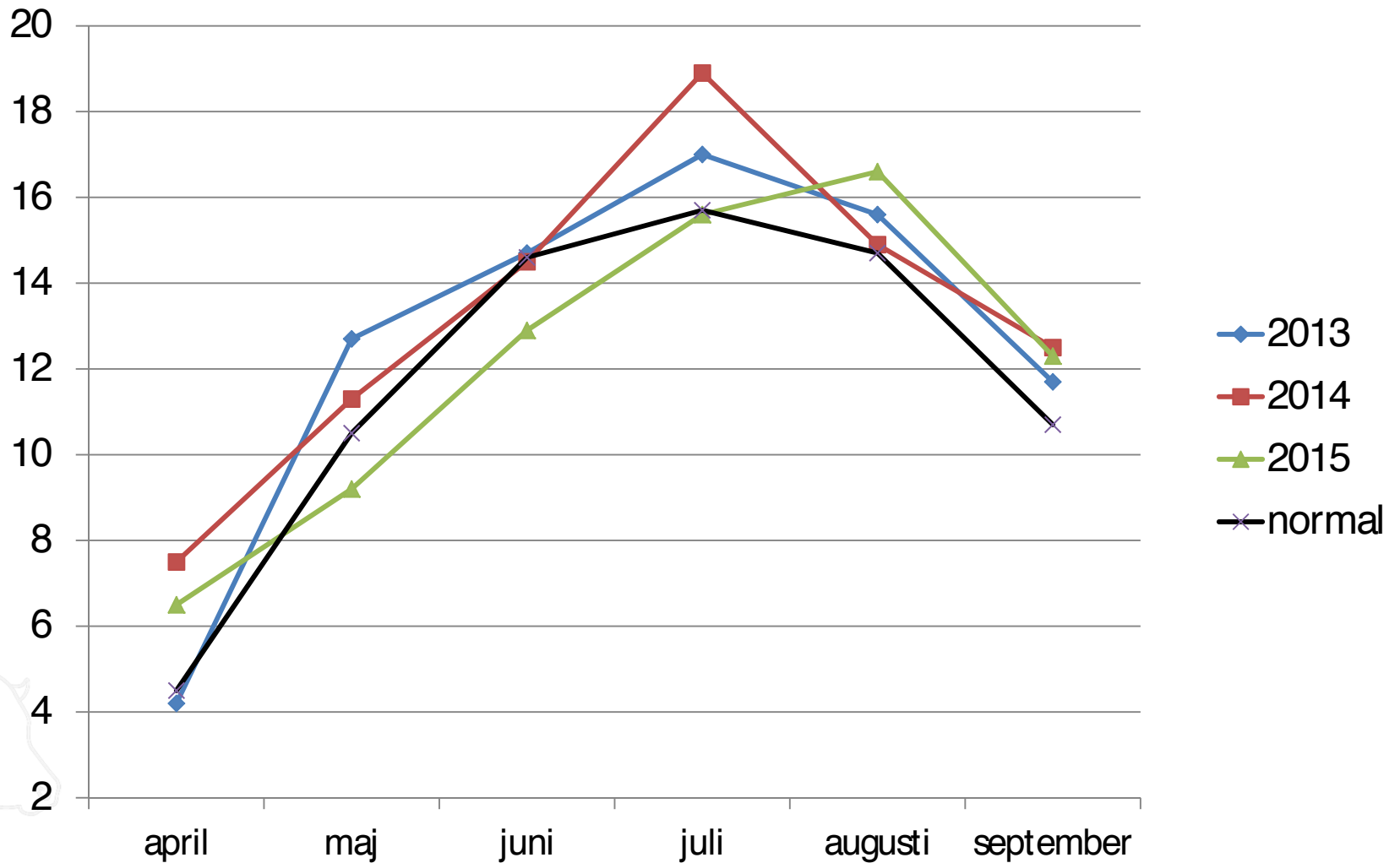

- Angrepp i höstraps i Skåne 2013 och 2014
- Betydelsen oklar
- Varm sensommar och höst gynnarflugans 3:e generation
- Bekämpningströskel saknas
- Svår bekämpad

Angrepp i vårraps

Månadsmedeltemperatur april-september 2013-2015, Hällum, källa: SMHI

Faktorer av betydelse för populationsdynamiken - insekter generellt

- Vädret
  - Värdväxt
  - Skadegöraren
    - Under känsliga utvecklingsstadier i grödan
    - Under tidigare perioder
- Naturliga variationer, ex. rapsjordloppa
  - Naturliga fiender etc.
  - Tillgång på föda
  - Migration
- Hur vi odlar
  - Både höst- och våroljeväxter inom samma odlingsområde
  - Såtidpunkt
- Tillgången på naturliga värdväxter
- Bekämpning eller ej
  - Preparat, tidpunkt

Tack för uppmärksamheten!

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden